

Duga era jednog župana, poduzetnika i *sommelierera*

Višeslav Raos

**Jakovčićeva stranka istodobno
se zauzima za liberalizam i s
njime povezani individualizam
i prvenstvo privatne inicijative,
vrednovanje tekovina partizanske
borbe u Drugome svjetskom ratu i
očuvanje kršćanskoga duhovnog
naslijeđa i tradicijskih kulturnih
značajki**

Najdugovječniji župan i predsjednik jedne domaće parlamentarne stranke najavio je odlazak iz operativne politike, ali ne nužno i iz stranačkog života, nakon svibanjskih lokalnih izbora 2013. Dobar je stoga trenutak da se osvrne na protekla dva desetljeća javnog djelovanja čovjeka koji je višestruko obilježio istarsku i hrvatsku politiku od demokratske tranzicije do danas. Priča o Jakovčiću neizbježno je i priča o Istri, istrijanstvu i Istarskome demokratskom saboru (IDS), tako da se ovaj portret političara neminovno isprepleće s portretom cijele stranke i jedne političke ideje.

Od poslovne karijere u Austriji do preuzimanja vodstva u IDS-u

Ivan Nino Jakovčić rođen je 1957. u Poreču. Nakon završene osnovne i srednje škole u rodnom gradu, studira u Zagrebu gdje 1980. stječe diplomu na ondašnjem Fakultetu za vanjsku trgovinu, koji je od 1982. dio Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Nakon što je diplomirao i odslužio vojni rok, prvo radno iskustvo stječe u kemijsko-tekstilnoj industriji "Pazinka" gdje je bio zadužen za poslove dizajna, marketinga i izvoza zidnih tapeta te se dokazuje kao osoba koja umješno stvara inozemne kontakte. Pruža mu se prigoda da kao mlad čovjek putuje i upoznaje poslovne ljude u Sjedinjenim Državama i ondašnjemu Sovjetskom Savezu. Godine 1987. odlazi u Austriju, rodnu zemlju pokojne majke, gdje osniva uvozno-izvozno poduzeće za trgovinu kartonskom ambalažom i strojevima za grafičku industriju. Zahvaljujući početnim povoljnim okolnostima (majka

Višeslav Raos, znanstveni novak u Centru za politološka istraživanja te polaznik poslijediplomskoga doktorskog studija "Komparativna politika" na Fakultetu političkih znanosti. E-mail: viseslav.raos@cpi.hr

Austrijanka, posjed nekretnine u Austriji), mladi Jakovčić vrlo se brzo razvija u zastupnika niza zapadnoeuropskih i američkih tvrtki za tržišta nekadašnjega Istočnog bloka i Jugoslavije. U jednome od brojnih intervjua istarski je župan ustvrdio kako je 1989. upravo od američkih partnera saznao da se sprema ratni rasplet jugoslavenske krize, dok on to nije mogao pojmiti i nadao se mirnom rješenju (*Playboy*, rujan 2010). Poput stotina i tisuća drugih, i Jakovčić se u vrijeme demokratske tranzicije i početka višestranačja vraća u Hrvatsku kako bi se uključio u politički život nove države. U siječnju 1991. priključuje se u IDS-u, a već u srpnju iste godine postaje i predsjednik te stranke.

Istarski demokratski sabor¹ osnovan je na Valentínovo 1990. Time se svrstao u skupinu stranaka – u kojoj se, među ostalima, nalaze Hrvatska narodna stranka (HNS) i obnovljena Hrvatska stranka prava (HSP) – koje su osnovane nekoliko mjeseci prije prvih višestranačkih izbora – prvi krug izbora održan je 22. travnja, drugi krug 6. svibnja 1990. – za razliku od onih stranaka koje su počele djelovati već u svibnju (Hrvatski socijalno-liberalni savez, danas Hrvatska socijalno-liberalna stranka – HSL), odnosno lipnju (Hrvatska demokratska zajednica – HDZ) i studenome (obnovljena Hrvatska seljačka stranka – HSS) 1989. godine. Imajući to na umu, ondašnje vodstvo odlučilo je da stranka ne sudjeluje na prvim višestranačkim izborima te se posvetilo izgradnji snažne lokalne osnovice (Ashbrook, 2008:66), čime su Savezu komunističke Hrvatske – Stranci demokratskih promjena (SKH-SDP), prethodnici današnje Socijaldemokratske partije Hrvatske, omogućili da 1990. premoćno pobijedi u Istri kao jednome od rijetkih dijelova zemlje u kojima izbornu premoć nije ostvario HDZ.

Osnivači IDS-a potekli su iz redova Udruženja obrtnika koje se kasnih osamdesetih godina sastajalo u Puli. Među njima je bio i prvi predsjednik stranke, književnik i inženjer Ivan Pauletta iz Premanture.² Pauletta, koji je IDS isprva registrirao u sklopu nekadašnjega Socijalističkog saveza radnog naroda (SSRN), ubrzo je zbog ideja o federalnom ustroju zemlje i autonomnom položaju Istre dospio u sukob s prvim predsjednikom Republike Franjom Tuđmanom. Zahtjevi za decentralizacijom i autonomijom u novoj su hrvatskoj vlasti bili doživljeni kao prikriveni talijanski iredentizam i prijetnja nacionalnom jedinstvu, i to u vrijeme zaoštavanja rasplesa jugoslavenske krize, Domovinskog rata i otcjepljenja takozvane SAO Krajine. Prvi predsjednik IDS-a, prema vlastitim riječima, svojevremeno je odstupio s čelnoga stranačkog mjesta, ali i napustio stranku, da bi 1993, opet kao njezin član, postao zastupnik u Županijskom domu, budući da se radije vidio u ulozi "pozadinca". No istom je prigodom izjavio i kako IDS danas doživljava kao "trgovačku stranku" (*Nacional*, 7. kolovoza 2007), čime je neizravno uputio i kritiku svojem nasljedniku Ninu Jakovčiću.

Prisjećajući se svojih političkih početaka, Jakovčić je medijima ispričao anegdotu kako je kao srednjoškolar htio postati član Partije, no bio je odbijen zato što je redovito išao u crkvu (*Playboy*, rujan 2010). Što se pak ranih dana IDS-a tiče, ističe kako u Istri svatko svakoga zna pa je prepoznavanje ljudi koji slično razmišljaju i koji posjeduju određene kvalitete prilično jednostavno. Iz tih crtica o političkom putu predsjednika IDS-a moguće je izvesti nekoliko zaključaka. Prva izjava pomaže objasniti kako je Jakovčićev IDS, za razliku od drugih stranaka

članica sadašnje koalicije Kukuriku, uspio vješto spojiti nekoliko identitetskih odrednica koje su u drugim kontekstima međusobno suprotstavljene. Naime, Jakovčićeva stranka istodobno se zauzima za liberalizam i s njime povezani individualizam i prvenstvo privatne inicijative, vrednovanje tekovina partizanske borbe u Drugome svjetskom ratu i očuvanje kršćanskoga duhovnog naslijeđa i tradicijskih kulturnih značajki. Taj zanimljiv spoj može poslužiti kao jedno od objašnjenja postojanosti izbornog uspjeha u Istarskoj županiji. Iz druge izjave možemo izvesti da su Jakovčić i njegova stranka rano prepoznali važnost izgradnje osobnih kontakata i njegovanja socijalnog kapitala u lokalnoj zajednici kao ključ političkog uspjeha i zalag dobrih izbornih rezultata. No možemo ustvrditi i to da stanje u kojemu "svatko svakoga zna" i "svatko je sa svakim povezan" može biti izrazito plodno tlo za klijentelističke odnose, koji pak mogu lako odvesti u korupciju.

Jakovčiću i IDS-u Istra i pitanja regionalizacije i decentralizacije uvijek su bili važniji od sudjelovanja u izvršnoj vlasti i održavanja dobrih odnosa u koaliciji lijevog centra

Jakovčića se u više navrata pokušalo uvući u korupcijske skandale, no on je uvijek iz njih izašao politički i pravosuđno neokrnut. U tom sklopu spominjala se afera oko *Hypo* banke, kao i čudni poslovi koje je nekadašnji, 2008. godine tragično preminuli, zemaljski poglavar Koruške Jörg Haider sklapao u Istri. Naime, Haidera su ključni austrijski mediji, kako liberalni *Der Standard* tako i konzervativni *Die Presse*, optuživali da je "prao" novac ulažući u turističke objekte i nekretnine u Istri uz pomoć i suradnju lokalnih političara. Jakovčić je uvijek isticao da su njegovi kontakti s Haiderom bili isključivo vezani za razvoj regionalne suradnje na alpsko-jadranskom prostoru. U javnosti se nekada nameću usporedbe s bivšim premijerom i predsjednikom HDZ-a. Premda njihove političke karijere imaju različite putanje i različite ishode, doista ih povezuje nekoliko sličnosti. Obojica su drugu polovicu osamdesetih godina proveli baveći se poduzetništvom u Austriji, i jedan i drugi se, za razliku od većine drugih hrvatskih političara, mogu podičiti znanjem nekoliko glavnih europskih jezika (engleskoga, francuskog, njemačkog, talijanskog). Također, obojica su u javnosti često isticala i koristila činjenicu da su izgradili mnoštvo osobnih poznanstava među dužnosnicima Europske Unije i u srodnim partnerskim strankama u drugim europskim zemljama. Međutim, kao što je već spomenuto, Jakovčić već dva desetljeća uspješno izmiče svim političkim i medijskim napadima te nema problema s državnim odvetništvom.

Istrijanstvo i europejstvo

Pod vodstvom Ivana Jakovčića IDS je izgradio poseban politički identitet utemeljen na lokalnim i regionalnim kulturnim

artefaktima i sentimentima koje je bilo potrebno uvezati i nadograditi kako bi se stvorila pogodna podloga za uspješnu političku platformu. Vođa stranke devedesetih se godina zauzimao za euroregiju Istru koja bi uključivala i slovenski dio Istre. U razvoju regionalističkog identiteta IDS je promicao uporabu odrednice Istrijani naspram naziva Istrani, mobilizirao neslaganje dijela istarskog stanovništva s HDZ-ovim konceptom integralnoga i unitarnog nacionalnog identiteta te, u konačnici, monopolizirao istrijanski regionalni kulturno-povijesni identitet te ga pretvorio u izbornu uspješnu politički identitet (Blagonić, 2011:113-114). Gradeći imidž stranke u oporbi prema HDZ-u i prvom predsjedniku Tuđmanu, Jakovčić tijekom devedesetih sve više naglašava želju za članstvom u Europskoj Uniji i europski identitet Istre. Kombinacija istrijanstva i europejstva za posljedicu je imala to da je pod njegovim vodstvom stranka imala inovacijsku ulogu na hrvatskoj stranačkoj pozornici – prvi su otvorili teme multikulturalizma, višejezičnosti u javnom prostoru, održivog razvoja te prekogranične suradnje kao temelja europskih integracija. Upravo je Jakovčić postao ključna osoba u promicanju jadranske, sredozemne i alpsko-jadranske suradnja, ali i europeizacije Istre i Hrvatske. Od 1994. član je Glavne skupštine europskih regija (*Assembly of European Regions – AER*). Županija istarska iste je godine postala prva hrvatska županija koja se učlanila u tu europsku organizaciju koja okuplja jedinice regionalne samouprave i promiče regionalni razvoj i lokalnu demokraciju. Šef IDS-a je u AER-u od 1998. do 1999. bio predsjednik Komisije II, a od 1999. do 2000. predsjednik Komisije A za suradnju Istoka i Zapada. Od 2003. do 2007. bio je zamjenik predsjednika AER-a, od 2006. do 2008. pridruženi član Predsjedništva Skupštine europskih regija, a danas je njegov počasni član. Godine 2004. Jakovčić je sudjelovao u osnivanju Instituta europskih regija (*Institut der Regionen Europas – IRE*) kao okvira za prekograničnu suradnju. Jedan od važnijih Jakovčićevih projekata regionalne suradnje jest stvaranje Jadranske euroregije 2006. kojoj je postao predsjednik. Iste godine IDS postaje članom ELDR-a, Europske liberalne, demokratske i reformističke stranke, frakcije u Europskom parlamentu koja okuplja europske stranke s liberalnim predznakom. Unatoč pripadnosti različitim stranačkim obiteljima, Jakovčić je aktivno poticao suradnju s vojvođanskom regionalističkom strankom – Ligom socijaldemokrata Vojvodine (LSV). Ta je suradnja kulminirala bratimljenjem IDS-a i LSV-a u Poreču 2012. Jakovčić je primio državna odlikovanja u čak tri zemlje – Hrvatskoj, Austriji i Italiji.

Ministar i župan

Od prvih parlamentarnih izbora na kojima je IDS sudjelovao 1992. pa do posljednjih 2011. godine Jakovčić je osvajao saborske mandate. Dužnost zastupnika obnašao je od 1992. do 1999. i početkom 2000. godine prije nego što je postao ministar u novostvorenom Ministarstvu europskih integracija (danas dio Ministarstva vanjskih i europskih poslova) u prvome Račanovu kabinetu. No Jakovčiću i IDS-u Istra i pitanja regionalizacije i decentralizacije uvijek su bili važniji od sudjelovanja u izvršnoj vlasti i održavanja dobrih odnosa u koaliciji lijevog centra. Nakon koalijskih i ideoloških nesuglasica s premijerom Račanom, Jakovčić u ljeto 2001. napušta mjesto ministra, čime IDS napu-
broj 13 - ožujak 2013.

šta vladu, ali u Saboru ostaje dijelom vladine većine (Kasapović, 2003:57, 62). Napustivši vladu, Jakovčić se kandidira na lokalnim izborima i postaje istarski župan, naslijedivši stranačkog kolegu Stevu Žufića koji je na tom mjestu bio u prethodnom mandatu (1997-2001). Kao župan, Jakovčić se posvećuje profiliranju Istre u europskim i jadranskim okvirima. Aktivno pridonosi stvaranju četveročlane koalicije lijevog centra (koalicija Kukuriku) koja pod vodstvom predsjednika SDP-a Zorana Milanovića osvaja

Uspio je balansirati između više lica jedne stranke. Godinama je dopuštao Damiru Kajinu, koleričnome i populističkom izdanku IDS-a, da se prometne u *enfant terriblea* istarskoga političkog života i, ponajviše, Hrvatskog sabora

vlast početkom prosinca 2011, ali uvijek, poput cijele stranke, zadržava stanovit odmak od koalijskih partnera kad je riječ o temama lokalnoga, istarskog značenja koje mogu njega i IDS kompromitirati pred vlastitim biračima. Najbolji je primjer suprotstavljanja politici Vlade inzistiranje Jakovčića na korištenju plina kao energenta za treći segment termoelektrane u Plominu (za razliku od ugljena kao opcije koju je preferirao prvi potpredsjednik Vlade Radimir Čačić), kao i prizivanje lokalnog referenduma o tom pitanju budući da se promjena energenta kosi s prostornim planom županije.

Odolijevanje izazivačima

Jakovčić je kroz dva desetljeća na čelu istarskih regionalista preživio mnoge izazove i uvijek iznova pokazivao da je politički spretniji od svojih suparnika. Za razliku od koalijskog partnera SDP-a, Jakovčić se trudio ne izbacivati i marginalizirati stranačke suradnike koji odstupaju od njegova načina rada i stava. Uspio je balansirati između više lica jedne stranke. Godinama je dopuštao Damiru Kajinu, koleričnome i populističkom izdanku IDS-a, da se prometne u *enfant terriblea* istarskoga političkog života i, ponajviše, Hrvatskog sabora. Jakovčić je često "žmirio i pokrивao uši" kada bi rječiti saborski zastupnik iz Buzeta kritizirao vlastitu stranku ili pak oponirao koalijskim partnerima. Na predsjedničkim izborima 2009. Jakovčić je pristao na Kajinovu kandidaturu, premda je bilo jasno da se time samo raspajaju politička energija i sredstva stranke. Šef IDS-a također je uspješno nadvladao raskol u stranci do kojega je došlo kada je Luciano Delbianco, prvi istarski župan (od 1993) zajedno s krugom istomišljenika, među ostalima i s Brunom Langerom, basistom "Atomskeg skloništa", osnovao Istarski demokratski forum – IDF (kasnije preimenovan u Istarski socijaldemokratski forum – ISDF). IDF je kao lijeva i regionalistička stranka uspijevao devedesetih godina oduzimati dio glasova IDS-u, ali nakon pot-

punog "potopa" na posljednjim lokalnim izborima 2009. može se govoriti o propasti toga političkog projekta. Posljednji izazov kojemu je Jakovčić odolio – izazov kojemu je cilj bio da uzdrma dominaciju IDS-a zapadno od Učke – projekt je udruge građana, a kasnije i stranke Ladonja. Plinio Cuccurin, član uprave Adris grupe, jedne od najjačih istarskih i hrvatskih tvrtki, pokušao je na lokalnim izborima 2009. i parlamentarnim izborima 2011. kreirati nov, participativni model političkog djelovanja koji uključuje javne rasprave i aktiviranje što većeg broja građana. No nije uspio dovesti u pitanje dominaciju IDS-a, kao što nije uspio ni njegov pohod na mjesto istarskog župana. Jakovčić je i iz toga političkog sruza izašao kao pobjednik.

Smjena generacija

Nakon najave da se više neće kandidirati za istarskog župana, počelo se nagađati o tome tko će činiti novo vodstvo stranke, budući da se očekuje da Jakovčić u dogledno napusti i mjesto predsjednika IDS-a. Kao najizgledniji novi predsjednik stranke nameće se bužetski gradonačelnik Valter Flego, koji je ujedno i IDS-ov kandidat za župana na izborima u svibnju ove godine. Uz njega kao glavnog predstavnika nove generacije IDS-ovih političara, treba istaknuti aktualnoga pulskog gradonačelnika Borisa Miletića. Međutim, mimo Flegine kandidature, Damir Kajin je objavio vlastitu kandidaturu za mjesto župana, zbog čega je isključen iz stranke. Tom preslagivanju u stranci dodatnu je dimenziju dala činjenica da je SDP podupro Kajina kao svojeg kandidata za župana. Time su odnosi unutar vladine koalicije stavljeni na veliku kušnju, posebice osobni odnosi šefova stranaka Ivana Jakovčića i Zorana Milanovića. Jakovčić je, s druge strane, najavio povlačenje iz domaće politike i kandidiranje za člana Europskog parlamenta na proljetnim izborima. Imajući na umu da će na tim izborima cijela zemlja biti jedna izborna jedinica, teško je pretkazati može li Jakovčić uspjeti u tom naumu. Bez obzira na dugogodišnju suradnju s europskim kolegama i rad u nizu europskih institucija, ako izostane potpora još koje stranke i izlazak na izbore na zajedničkoj listi, taj bi se poduhvat mogao pokazati prezahtjevnim za njega. Premda je najavio stanovito povlačenje iz županijske politike i okretanje novim poslovnim projektima, očekuje se da će Jakovčić zadržati utjecaj u stranci i imati presudnu ulogu u određivanju svoga nasljednika. Jakovčić često voli isticati da je IDS stranka koja ima "višak" kvalitetnih mladih kadrova. Vidjet će se hoće li to ostati snaga stranke ili problem u borbama za Jakovčićevo političko nasljedstvo.

Što ostaje?

Nakon dvadeset godina u politici, može li Nino Jakovčić biti zadovoljan? Što je ostvario, a što će ostati nedosanjan san? IDS je pod njegovim vodstvom postao i ostao stranka koja dominira gotovo u svakom dijelu Istarske županije, a više-manje uspješno djeluje i u rubnim dijelovima Primorsko-goranske županije, odnosno u Liburniji. Jakovčić je ostvario neke od strateških ciljeva svoje stranke, kao što su demilitarizacija hrvatskog dijela istarskog poluotoka, uvođenje službene dvojezičnosti na razini županije, kao i uvezivanje Istre u šire okvire prekogranične

jadranske suradnje (Ashbrook, 2006:635-639). Za šefa IDS-a članstvo Istre i Hrvatske u Europskoj Uniji oduvijek je imalo presudno značenje, pa tako očekivani ulazak naše zemlje u punopravno članstvo može smatrati i vrednovati i kao osobni uspjeh, premda nije bio izravno uključen u pregovarački proces. Danas je Istra prepoznatljivo kulturno i turističko stjecište, a ostvarila se i zamisao o Sveučilištu u Puli, dok se projekt nove bolnice, također u Puli, ostvaruje, doduše vrlo sporo. Mnoge od tih projekata Jakovčić je ostvario upravo zato što je bio spreman na suradnju i s tradicionalnim političkim suparnicima, primjerice s bivšim premijerom Sanaderom (*Nacional*, 2. rujna 2008). S druge strane, mnoge se ideje i želje Jakovčića i IDS-a nisu ostvarile. Unatoč velikome osobnom proeuropskom angažmanu, nije mu se ostvario san da postane članom Europskog parlamenta. Kao što je već rečeno, ako IDS bude izašao samostalno na izbore za 12 hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu, teško može osvojiti mandat u uvjetima u kojima je cijela zemlja jedna izborna jedinica. Također, nakon dvadeset godina zagovaranja reformi, nije na vidiku značajnija fiskalna decentralizacija, a kamoli regionalizacija zemlje. Pitanje je hoće li Vlada Zorana Milanovića uopće u ovom mandatu inicirati te procese. Kao pokazatelj ne-

Jakovčić je ostvario neke od strateških ciljeva svoje stranke, kao što su demilitarizacija hrvatskog dijela istarskog poluotoka, uvođenje službene dvojezičnosti na razini županije, kao i uvezivanje Istre u šire okvire prekogranične jadranske suradnje

ostvarenih projekata Jakovčiću se nameću teme poput nedovršenoga Istarskog ipsilona, ali i izostanka naznaka kada bi se mogla probiti druga cijev kroz Učku ili izgraditi željeznički tunel kroz tu planinu. Općenito, razvojni jaz između zapadne obalne Istre i unutrašnjega ruralnog dijela poluotoka ostaje trajni izazov IDS-u.

U konačnici, Nino Jakovčić može otići s mjesta župana i šefa stranke zadovoljan. Uz obnašanje brojnih političkih funkcija na razini Istre, Hrvatske, jadranske regije i Europe, danas se ovaj poznavatelj vina, dobitnik kulinarskih nagrada i promicatelj igranja golfa okreće novim poslovnim poduhvatima, kao što je nedavno lansiranje *Ginete*, bezalkoholnog pića od kleka. Premda odlazi iz aktivne politike, zasigurno ostaje ključna osoba u političkom životu Istre.

Bilješke

- 1 Premda se u službenoj komunikaciji koristi dvojezično ime stranke *Istarski demokratski sabor – Dieta democratica istriana*, izvorno i puno ime stranke je trijezično (hrvatsko, tali-

jansko i slovensko) te glasi: *Istarski demokratski sabor – Dieta democratica istriana – Istrski demokratski zbor*. V. više u *Statutu IDS-a* na: http://www.ids-ddi.com/ids/3/0/168/Files/Statut_IDS_a.pdf.

- 2 Premda već u poznim godinama, rođen je 1936, i dugo izvan političkog života, Pauletta se ponovno politički aktivirao na posljednjim parlamentarnim izborima, kandidiravši se u trećoj izbornoj jedinici na neovisnoj listi umirovljenog svećenika i prominentnog populista dr. Ivana Grubišića.

Literatura

- Ashbrook, J. (2008). *Buying and Selling the Istrian Goat: Istrian Regionalism, Croatian Nationalism, and EU Enlargement*. Bruxelles: P. I. E. Peter Lang.
- Ashbrook, J. (2006). Locking Horns in the Istrian Political Arena: Politicized Identity, the Istrian Democratic Assembly, and the Croatian Democratic Alliance. *East European Politics and Societies*. (20) 4:622-658.
- Blagonić, S. (2011). Istrijani vs. Istrani: dihotomizacija nominalnih i virtualnih identiteta u procesu političke mobilizacije periferije. *Problemi sjevernog Jadrana*. (11) 1:111-137.
- Kasapović, M. (2003). Coalition Governments in Croatia: First Experience 2000-2003. *Politička misao*. (40) 5:52-67. ■